

РОЗДІЛ XIII

§ 38. ЧИСЛІВНИКИ

Числівники поділяються на кількісні (скільки?), порядкові (котрий?), розділові (по скільки?), прислівникові (скільки разів?)

Кількісні числівники			Порядкові числівники		
1	I	<i>unus, a, um</i>			<i>primus, a, um</i>
2	II	<i>duo, ae, o</i>			<i>secundus, a, um</i>
3	III	<i>tres, es, ia</i>			<i>tertius, a, um</i>
4	IV	<i>quattuor</i>			<i>quartus, a, um</i>
5	V	<i>quinque</i>			<i>quintus, a, um</i>
6	VI	<i>sex</i>			<i>sextus, a, um</i>
7	VII	<i>septem</i>			<i>septimus, a, um</i>
8	VIII	<i>octo</i>			<i>octavus, a, um</i>
9	IX	<i>novem</i>			<i>nonus, a, um</i>
10	X	<i>decem</i>			<i>decimus, a, um</i>
11	XI	<i>undecim</i>			<i>undecimus, a, um</i>
12	XII	<i>duodecim</i>			<i>duodecimus, a, um</i>
13	XIII	<i>tredecim</i>			<i>tertius decimus</i>
14	XIV	<i>quattuordecim</i>			<i>quartus decimus</i>
15	XV	<i>quindecim</i>			<i>quintus decimus</i>
16	XVI	<i>sedecim</i>			<i>sextus decimus</i>
17	XVII	<i>septen decim</i>			<i>septimus decimus</i>
18	XVIII	<i>duodeviginti</i>			<i>duodevicesimus, a, um</i>
19	XIX	<i>undeviginti</i>			<i>undevicesimus, a, um</i>
20	XX	<i>viginti</i>			<i>vicesimus</i>
21	XXI	<i>viginti unus</i>			<i>vicesimus primus</i>
100	C	<i>centum</i>			<i>centesimus</i>
200	CC	<i>ducenti</i>			<i>ducentesimus</i>
300	CCC	<i>trecenti</i>			<i>trecentesimus</i>
400	CD	<i>quadringenti</i>			<i>quadringentesimus</i>
500	D	<i>quingenti</i>			<i>quingentesimus</i>
600	DC	<i>sescenti</i>			<i>sescentesimus</i>
700	DCC	<i>septingenti</i>			<i>septingentesimus</i>
800	DCCC	<i>octingenti</i>			<i>octingentesimus</i>
900	CM	<i>nongenti</i>			<i>nongentesimus</i>
1000	M	<i>mille</i>			<i>millesimus, a, um</i>
2000	MM	<i>duo milia</i>			<i>bis millesimus</i>

Кількісні числівники від 1 до 10, 20, 100, 1000 є основними числівниками; назви десятків і сотень є похідними, утворені, як правило, від основних числівників з деякими фонетичними змінами.

1) Числівники від 11 до 17 утворюються складанням основного числівника і компонента *-decim*: undecim одинадцять;

2) Числівники від 30 до 90 (десятки) утворюються приєднанням *-ginta*: triginta тридцять;

3) Числівники від 200 до 900 (сотні) утворюються приєднанням *-centi* або *-genti*: ducenti двісті, octingenti вісімсот;

4) Числівники 18, 19; 28, 29 тощо, які позначають числа в котрих до повного десятка не вистачає однієї або двох одиниць, утворюються шляхом віднімання від наступного десятка, наприклад: два від двадцяти (duodeviginti).

Кількісні числівники один, два, три, сотні (200-900) і тисячі (milia), а також усі порядкові числівники відмінюються як прикметники:

	Sing.			Plur.		
Nom.	unus	una	unum	duo	duae	duo
Gen.	unius			duorum	duarum	duorum
Dat.	uni			duobus	duabus	duobus
Acc.	unum	unam	unum	duos	duas	duo
Abl.	uno	una	uno	duobus	duabus	duobus

У римлян було сім основних цифр I V X L C D M. Інші є похідними від них, якщо менше число стоїть ліворуч від більшого, тоді воно віднімається, але якщо менше число стоїть за більшим, тоді воно додається:

VII	$5+2=7$
IX	$10-1=9$
XL	$50-10=40$
DCC	$500+200=700$
CD	$500-100=400$
MC	$1000+100=1100$
CM	$1000-100=900$
MCMLI	$=1951$

ВПРАВА

Перекладіть речення:

1. Duae res sunt, quae homines ad maleficium impellunt: luxuria et avaritia. 2. Nemo potest duobus dominis pariter servire. 3. Unus pro omnibus et omnes pro uno. 4. Quinque aureos dare spondes? (Inst.Iust.) 5. Furtorum duo genera sunt: manifestum et nec manifestum. 6. Decem tribuni plebis,

consules duo, decem et octo praetores, sex aediles in civitate ius reddebant (Pomponius). 7. Unum castigabis, decem emendabis. 8. Duo non faciunt collegium. 9. Ab uno crimine disce omnes.